UREDNISTVO ZARJE je v Ljubljani, Frančiškanska ulica št. 8 (tiskarna I. nadstr.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

NAROČNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21·60, polletna K 10·80, četrtletna K 5·40, mesečna K 1·80; za Nemčijo celoletno K 26·40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36·—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici štev. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inserati: enostopna petitvrstica 30 vin., pogojen prostor, poslana in reklame 40 vin. — Inserate sprejema upravništvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo

Reklamacije lista so poštnine proste.

Stev. 421. **V Ljubljani, v torek dne 29. oktobra 1912.** **Leto II.**

Bolgarska armada oblega Drinopolje.

Bolgari osvoje Baba Eski. — Srbska vojska zavzame Mitrovico in Čuprili. — Romunija mobilizira? (Glej Zadnje vesti.)

Vojna na Balkanu.

SPLOŠNA SLIKA.

Kakor kažejo novejša poročila, se je udeležil bojev pri Lozengradu (Kirkilisi) en sam turški armadni zbor, ki so ga številno mnogo jačji Bolgari napadli in premagali. Posrečilo se je Turkom, da so še ponoči umaknili velik del svojih čet proti jugu v okolico Baba Eski. Le zadnje straže so Bolgari zajeli, ali pa jih potisnili na vzhod proti Bunar Hisarju. Tem razkropljenim četam groze bolgarski oddelki, ki prodirajo ob pobočjih Strandže planine; lehko se zgodi, da jim prestrežejo pot in jih zajamejo. Vsekako je naglica poraženih čet po navadi mnogo večja nego zmagovitih preganjavcev, kar se je v francosko-nemški vojni posebno pokazalo pri Wörthu in St. Quentinu. Vest, da so Turki osvojili zopet Lozengrad, je pač neresnična; turška poročila — to se je v poslednjih dnevih posebno dobro pokazalo — so skozinskoz nezanesljiva.

Glavna osmanska vojska je bržčas zbrana na črti od Dimotike preko Uzun Kjopru do Ljule Burgasa, kjer utegne priti do odločilne bitke na rumelskem bojišču. Bolgarsko središče pod dejanskim vodstvom generala Ivanova je začelo z obleganjem Drinopolja in doslej uspešno zavračalo vse izpade turške posadke. Bolgarska težka artiljerija je v boju zoper vnanje utrdbe, ležeče med veliko plovdivsko cesto in reko Tundžo. Bolgari razpolagajo v to svrho s 24 15-centimeterskimi havbicami Schneider-Canetovega sistema, s 14 12-centimeterskimi Kruppovimi oblegovalnimi topovi starejšega datuma, s 24 12-centimeterskimi oblegovalnimi topovi novega Canetovega sistema, s 15 starejšimi 15-centimeterskimi oblegovalnimi topovi Kruppovega izdelka in z drugim zastarelim ruskim in turškim materialom. Ali turške utrdbe na tem mestu ustrezajo modernim zahtevam, ali so opremljene z jeklenimi oklopnimi pločami ni znano. Vesti iz bolgarskega tabora, da se trdnjava vsak hip vda, so bržčas nekoliko prenagljene. Koliko časa bo drinopoljska trdnjava navezana na lastno moč, zdržala bolgarski naval je odvisno od posadke. Nekatera poročila pripovedujejo, da so Turki v bojih pred vnanjimi utrdbami uporabljali redife (domobrance) drugega poziva; ali je tudi ostala vojaščina v trdnjavi sestavljena iz takih manjvrednih čet, se ne da povedati. Aktivno obrambo bi pač hudo oteževali, četudi so za okopi prav dobro porabni.

Krščanski vojaki so se po soglasni sodbi jako slabo obnesli; z vojno reformo, ki je raztegnila vojaško dolžnost tudi na kristjane, so Osmani samo izpridili svojo vojsko in zanesli vanjo nezanesljive življe.

Na zapadnem bojišču je srbska vojska zasedla vso staro Srbijo in se v Sandžaku združila s črnogorsko kolono. Na skrajnem zapadu je padec Skadra neizogiben.

PISMA IZ SRBIJE.

Belgrad, 11./24. oktobra.

Kakor ste že izvedeli iz brzojavk — je Novi Pazar zavzela srbska vojska. To je nedvomno velik uspeh, ker v tej smeri doslej ni bilo nikdar nobenih uspehov: Karagjorgje je bil prisiljen odpovedati se Novemu Pazarju, dasi je srbska vojska 1876 do 1878 doprinesla velike žrtve brez kakega uspeha. Novi Pazar je bil utrjen, pa tudi prirodno je strategiško mesto, o kojem so mislili, da ga dolgo ne bo mogoče osvojiti, ker so ga zaseli Turki in 20.000 Arnavtov. Do zavzetja Novega Pazarja je imela srbska vojska znatne izgube; dočim so turške orgomne. Dešava in Gjurgjevi Stubovi so dobesedno namočeni s srbsko in arnavtsko krvjo.

Po teh uspehih, zlasti pa po zavzetju Novega Pazarja, je srbski in črnogorski vojski olajšano prodiranje ter se bodo nadalje morali krvavo vojevati okoli Mitrovice, Vučitrna, Peči, Djakovice, Prizrena, Kačanika, Skoplja...

Čitatelje bo gotovo zanimalo, koliko je srbskega življa v pokrajinah v katerih operirata črnogorska in srbska vojska. V naslednjem podajemo podatke srbskih domačij v Sandžaku:

	v mestih	v vaseh	skupaj
v peškem okraju	643	3.283	3.826
v prištinskem okraju	1531	12.517	14.048
v šjeniškem okraju	423	2.977	3.400
v pleveljskem okraju	923	2.977	3.400
v prizrenskem okraju	982	1.418	2.400
Skupaj	3965	22.374	26.338

»Po številu hiš se ne more imeti točnega pregleda o naseljenosti srbskega naroda«, dodaje pisec knjige **Novo-Pazarski etniški problem.** »Često veljajo velike in zelo raztegnjene zadruge (naselibne) za eno hišo, pa štejejo do 50 ali 60 oseb.« Po verojetnem računu je na tem ozemlju do 50.000 srbskih hiš. Ostalo je arnavtsko (poarnavčeni Srbi), Turki (poturčeni Srbi), Muhaciri (naseljeni mohamedanci, poglavitno iz Bosne in Hercegovine).

* Podatki so vzeti iz del J. Cvijića, profesorja belgrajske univerze, ki so natisnjeni v izdanjih akademije znanosti. Kakor se vidi, podatki niso priobčeni pod jugoiztočnim (turškim) vplivom.

OBLEGANJE DRINOPOLJA.

V središču zanimanja stoji obleganje Drinopolja. Druga, glavna bolgarska vojska, pod vrhovnim poveljstvom carja Ferdinanda prodira po dolini reke Marice in se je v krvavih bojih približala Drinopolju; zasedla je Sliven (Kara Mustafa), Čermen, Kadi-kjoj in Juruš in potisnila Turke v Drinopolje. Bolgarska poročila trdijo celo, da so se Bolgari polastili že ene drinopoljske utrdbe in da obstreljavajo mesto, ki se je na nekaterih krajih vnelo. Po drugih poročilih se vrše boji tudi pri Ahir-kjoju, severozapadno od Drinopolja, iz česar izhaja, da pritiskajo Bolgari proti mestu tudi od severa. Verjetno je nadalje, da prodira oddelek Bolgarov tudi po dolini Tundže proti Drinopolju. O obrambnih pripravah so londonske »Times« te dni priobčili članek, iz katerega posnemamo: Mesto leži med tremi vodami, ob Marici, v katero se z desne izliva Arda, z leve Tundža; obvladuje cesto in železnico v Carigrad in je prikladno oporišče za napad in za obrambo. Obdano je od venca utrdb, ki so izza leta 1905 popolnoma modernizirane; v poslednjih tednih so jih spojili še s poljskimi utrdbami. Vojaštva je v mirnih časih 20.000 mož, katerim se je v poslednjih letih pridružilo še 60 stotnij trdnjavske artiljerije. Število topov znaša 400, med njimi je mnogo težkih. V zadnjem času so utrdili Turki trdnjavo še z različnimi zaprekami: minami, žičnim omrežjem, jarki itd. na vseh izpostavljenih mestih. Turška posadka razpolaga z velikim številom reflektorjev, ki služijo obrambi zoper nočne napade. Drinopolje ni trdnjava prvega reda kakor n. pr. Port Arthur in njena naloga je le, da zlomi prvi naval, da da turški vojski čas za koncentracijo in da olajša poznejšo ofenzivo. Dokler Bolgari ne zavzemo Drinopolja, se ne morejo posluževati železnice in brez železnice je prehrana 200.000 moč broječe vojske težka stvar. Posest železnice je tako važna, da je poskus Bolgarov z naskokom zavzeti trdnjavo precej verjeten. Poročevalec »Timesov« pa dvomi o uspehih bolgarskega poskusa.

PRIHOD PRVIH RANJENCEV V BELGRAD.

Kakor smo že poročali, so dospeli 22. oktobra prvi ranejnci v Belgrad. Od kolodvora do bolnice je stala množica kakor temen zid. Sleherniemu je trepetalo v srcu plaho, neizgovorjeno vprašanje: »Ali je tudi kdo mojih zraven?« Ko je slednjič zabrlizgal rezki pisk lokomotive, ko so zaropotala na tirnicah kolesa, tedaj se je razprostrla nad množico smrtna tišina. Ranjencev je bilo 295 — večinoma iz južnih pokrajin in prostovoljcev, le malo Belgrajcev — med njimi sedem četovodij in en častnik. Najprej so jih pozdravili ministri, predsednik skupščine in poslanci. Potem so zapuščali vozove drug za drugim, množica se gnjete k njim s solzami v očeh, stiska jim v roke tobak, denar in jedila, obsipava jih s cveticami. Vsi so dobili svoje rane v bojih med Vranjo in Prepolcem, večina v praskah z Arnavti in v krvavi bitki pri Merdarju. Največ ranjencev je oplazila krogla na glavi, roki ali nogi, temu je odtrgala nekaj prstov, onemu je odnesla nos, in oficir sedi molče — krogla mu je šla skozi usta. Ampak vkljub bolečinam ni slišati stokanja in ihtenja. Težko ranjene oprezno odneso na nosilnicah, vse oči jim slede ganjene, vsaka roka daruje malenkostno ali večje darilo. In vmes se slišijo pozdravni klici: »Slava vam, junaki s Kosova! Slava vašim ranam!« Lahko ranjeni sami nesejo svoje orožje in odgovarjajo na tisočera vprašanja, preden izginejo v vozovih ali tramvajih. Na nobenem ni opaziti nejevolje ali žalosti. Nekateri so bili pri Merdarju, kjer se je bil 7. polk, sestavljen iz samih Belgrajcev; sedmi polk je strahovito trpel, o njem ni nič natančnega znanega, le šepetanje o groznih slutnjah se poraja pod okriljem globokega uradnega molka. Govore o minah, ki so pognale polk v zrak, drugi pripovedujejo o premoči sovražnika. Vse možno slišiš, le resnice ne izveš. Mnogoteri pripovedujejo o zvijači Arnavtov; ko so razvili belo zastavo, so se jim Srbi mirno približali. Vodil jih je mladi artilerijski lajtnant Milan Popović, ki je takoj po razglasitvi mobilizacije odhitel iz Pariza v Belgrad, da prevzame vodstvo komitadžijev. In v hipu, ko je hotel Popović odvzeti sovražnemu častniku sabljo, mu je ta z njo preparal trebuh. Prepeljali so ga v Belgrad in ga pokopali ob splošni udeležbi. Njegova podoba visi v mnogih izložbah. Bil je ena prvih žrtev; mnogo, mnogo pa mu jih še sledi . . .

Za uvoz argentinskega mesa.

V poslanski zbornici so socialno demokratični poslanci Reumann, David, dr. Diamand in tovariši podali trgovskemu in poljedeljskemu ministru naslednjo interpelacijo:

Vsled balkanske vojne je zelo otežkočena oskrba Avstrije z mesom. Srbija je v vojnem stanju in zato je sedaj nemogoče dobivati iz te dežele meso, tudi ne proti plačevanju visoke avtonomne carine.

Izrabili bi seveda sedaj lehko še rumunski kontingent. Ali znano je, da tega kontingenta nismo še prav nič izrabili, odkar obstoja trgovinska pogodba. Nepristranski krogi sicer trdijo, da je običajno zagotovilo o nezmožnosti Rumunije uvažati meso, popolnoma napačno. Pripovedujejo, da je razvoj sladkorne industrije in proizvajanje špirita močno pospešil bogastvo te dežele na pitani živini. Ako so te trditve resnične, tedaj je očividno, da so izrabljenje rumunskega kontingenta naravnost preprečili avstrijski trgovci z živino in da niti dunajska občina, niti vlada nista storili najmanjšega koraka, da bi zlomili obroč trgovcev z živino. Ministrova dolžnost je, da poroča poslanski zbornici, zakaj je bilo nemogoče izrabiti rumunski kontingent.

Ali naj bo s to zadevo že kakorkoli, dejstvo je, da je rumunski kontingent neizrabljen in tudi prenos rumunskega kontingenta na Srbijo ne bi — vsaj v tem času, dokler traja vojna — olajšal naše preskrbe z mesom.

Vsled teh okoliščin se ne more vlada nič več odtegovati dolžnosti, preskrbeti nam druge uvozne vire. Prav krepko moramo opominjati zato vlado, da je obljubila pred enim letom poslanski zbornici upeljati nova pogajanja z Ogrsko zaradi uvoza argentinskega mesa. Po našem pravnem prepričanju so ta pogajanja popolnoma nepotrebna; Avstrija je opravičena za uvoz zdravega mesa brez ogrske dovolitve. Ker pa vlada ni z nami enega pravnega prepričanja in ker nam je bilo nemogoče uveljaviti

---

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

(Dalje.)

In ne da bi se brigala dalje za slab vtisek, ki ga je s svojimi besedami in grožnjami napravljala na mladega moža, se je hudovala na svojega zaročenca, češ da je le njegova ljubezen preprečila njen zakon s Franklinom. Toda ne dovolj, popolnoma odkrito je priznala, da hoče po poroki prav dobro izrabljati gmotne ugodnosti, tako da jo je Franklin odslej moral zaničevati in sovražiti.

Saj se tudi ni trudil prikriti svoje misli. Toda ona ni hotela vrniti pisma. Sedaj je Franklin poskusil z grožnjami. Rekel je, da mesto takoj zapusti in da ne prisostvuje poroki, če mu ne ugodi. Na to mu je odgovorila, da hoče takoj po poroki, če ne bo navzoč njegovo pismo pokazati Howardu. Ta grožnja je napravila na Franklina močan vtisk. Četudi jo je vsled tega tembolj zaničeval, vendar je moral storiti kar je zahtevala. Ostal je torej v Four- Corneru dotlej, da se je izvršila poroka, a gledal tako žalostno in temno v svet, da so ga smatrali gostje za prav neprijetnega vsiljivca.

Vse to sem torej izvedel v Four-Corneru. Med njegovim pripovedovanjem sem bila opazila, da se gospod Gryce ni razgovarjal z menoj, temveč z gospodom nadzornikom. Bil je nedvomno zelo vesel, da se mu je nudila tako ugodna prilika opisati temu uradniku vsaj približno svoj trud in svojo spretnost. Toda po svoji stari navadi ni gledal pri tem ne njega, ne mene, temveč pazno božal ročaj majhne srebrne košarice, ki jo je bil našel na mojem ognjišču. In pojasnjeval je dalje:

— Prve mesece njunega zakona sta preživela mlada človeka v Youkers-u. Tam sem izvedel, da je bil Franklin dvakrat obiskal gospo Van Burnamovo, — po mojem mnenju je to storil na njen poziv. Pri takih sestankih sta drugega obsipavala z najhujšimi očitki. Franklinu se ni bilo posrečilo sprijazniti mlade žene z rodbino njenega moža. Tudi je že nekaj časa sem opažala, da se je začela ljubezen njenega moža, ki je temeljila le na njeni telesni lepoti, vsled neprestanih tožb in neprijetnosti hladiti. Vedno bolj je želela, da bi se njun zakon priznal, ker je upala na sijajnejše življenje. Ko je Howardov oče za dalje časa odpotoval v Evropo, se je Howardu šele po dolgem prigovarjanju posrečilo pregovoriti zabaveželjno soprogo, da se preselita v malo mestece. Howard je upal s skromnim in priprostim življenjem omečiti svojega očeta. Soprogi pa je obljubil, da v jeseni in pozimi vse zabave nadomestita, kar jih bo zdaj pogrešila. Imela sta celo namen, pozimi oditi za nekaj časa v Washington, da se tam nekoliko razvedrita od dolgega časa, ki ju bo moril na deželi.

Enolično življenje, v katero je Howard prisilil svojo ženo, je nanjo le slabo vplivalo. Od dne do dne je bila nemirnejša in nestrpnejša, in ko je zvedela, da se Howardov oče povrne v New York, je kovala razne načrte, kako bi se ji mnogo lažje posrečila sprava, tako da se je Howard že vsega naveličal in ji pustil popolnoma proste roke.

Toda najnesrečnejši korak, ki ga je napravila in ki je povzročil njeno smrt, je ostal Howardu prikrit. Na dan umora je zalotila Franklina v njegovi pisarni in mu je zagrozila, da ono staro ljubavno pismo njegovemu bratu če ji ne pomaga izvršiti njenega načrta za dosego sprave pokaže. Gotovo je precenjevala vpliv Franklina na njegovega očeta in ostale člane njegove rodbine, zakaj trdila je celo, da stori Franklin vse, kar le mogoče, da odvrača rodbino od nje. Jeane Pigot je bila pri tem razgovoru v Franklinovi pisarni navzoča in gospa Van Burnamova je tam izjavila, da jo gospod Silas Van Burnam gotovo povabi v stanovanje v Grammercy-Parku k ostali rodbini, samo če Franklin hoče.

Gospa Van Burnamova je šla torej 16. septembra takoj po svojem prihodu v New York v Franklinovo pisarno; preden je poiskala gospo Parker, pri kateri je prenočevala tisto noč. Franklin tega pri zaslišavanju ni bil omenil. Izvedeli smo o tem šele mnogo pozneje, ker je nihče od pisarniškega osobja ni spoznal; Franklinu pa je bila naznanjena z napčanim imenom. Ne poznam siecr vseh podrobnosti tega razgovora; ker pa je trajal precej dolgo, morale so se pač razpravljale važne reči.

Ko je gospa Van Burnamova zapustila Franklinovo pisarno, je bilo čitati na njenem obrazu tako mi je pozneje zatrjeval neki nastavljenec — samozavest. Franklin, ki jo je bil iz previdnosti ali vljudnosti spremil do vrat, je bil popolnoma bled, menda od jeze. In vedel se je sploh tako čudno, da je vsak lehko opazil. Mlada gospa je imela v rokah pismo in se je z njim iz pisarne gredoča veselo pahljala. Izprva je zamahnila, kakor da hoče položiti pismo na Howardovo pisalno mizo, toda umaknila je zopet roko, in pri tem poredno pogledala Franklina, kar ga je do skrajnosti vznemirilo. Tisti dan ni sprejel Franklin nobenega obiska več, tako ga je bil razburil obisk tuje dame.

Prepričan sem, da je Franklin sklenil iz strahu, da njegov brat izve in mu odreče svoje spoštovanje, iz strahu, da bi njegovo dobro ime vsled razkritja mladostne strasti preveč trpelo, preskrbeti si za vsako ceno ono usodepolno pismo. Ta želja je bila tako silna, da se ni strašil niti zločina.

To so torej moje domneve in moja razkritja. Ali se strinjajo z Vašimi, miss Butterworth?

Trideseto poglavje.

— Da, vseskozi, — sem odvrnila tako ironično, da sem lahko opravičeno trdila, da nisem lagala. — Toda nadaljujte. Ni mi še dovolj. Ko ste odkrili vzrok zločina, prav gotovo še niste počivali.

Smehljaje je postavil srebrno košarico na njeno mesto.

— Prav imate, nisem počival, — je rekel. — Najprvo sem potem iskal dokazov za Franklinovo krivdo.

— Ali se Vam je posrečilo jih kaj najti?

— Gotovo. Znaki, ki govore proti njemu, so mnogo tehtnejši nego sum, ki leti na njegovega brata. Preudariti je bilo treba le zadnji del Howardove izjave: kaj potem še priča proti njemu? Sledeče troje: upornost ko ni hotel spoznati njegove soproge; dalje, da je prosil svojega brata, naj mu prepusti ključ vežnih vrat za en dan, in slednjič, da ga je nekdo v nenavadni uri videl na stopnišču pred hišo njegovega očeta. In kaj priča proti Franklinu? Prav mnogo stvari!

Prvič: posreči se mu prav tako malo kot njegovemu bratu dokazati, kje je bil v času od poldvanajstih v torek dopoldne do petih zjutraj naslednjega dne. Sedaj trdi, da se je bil zaprl v svoje stanovanje, drugič zopet, da je iskal svojega brata; pa ne enega ne druzega ne more dokazati.

Drugič: on in ne Howard je oni mož s svitlim plaščem, on pa ne Howard je imel tisto noč ključ od vežnih vrat. Navesti Vam hočem vzroke za te dve prevažni trditvi. Ne opirata se na trditev blagajnika v hotelu D; slednja ju le potrjuje. Hišnik, ki pospravlja v trgovskih prostorih firme Van Burnam, je stal 17. septembra dopoldne približno dvajset korakov oddaljen od hiše na cesti in gledal kako so skladali z voza velik kotel in ga spravljali v bližnjo tovarno. Ko je tako stal, je prišel Howard naglo mimo — bilo je to po razgovoru z njegovim bratom, tudi ključ mu je bil Franklin že izročil: Howard je moral obstati in čakati, da so odnesli kotel in da je bila pot zopet prosta. Bilo je zelo vroče. Howard je potegnil robec iz žepa in si brisal čelo.

(Dalje.)

to prepričanje proti vladi, zato zahtevamo, da izpolni vlada vsaj obljubo, ki jo je dala zbornici. Prenehanje srbskega uvoza vsled vojne zahteva uvažanje argentiskega mesa bolj, kakor kedaj poprej.

Vprašamo zato vlado:

1. Ali je vlada že pričela pogajanja z Ogrsko za dovolitev uvoza argentiskega mesa? Kakšen uspeh so imela ta pogajanja?

2. Ali bo vlada dovolila uvoz argentinskega mesa z ozirom na zaprte srbske meje?

3. Ali hoče vlada poročati poslanski zbornici, zakaj je izrabljanje rumunskega kontingenta nemogoče?

Vabilo na naročbo.

Zarja izhaja vsak dan ob 11. dopoldne in stane naročnina

Za avstro-ogrske kraje:

celoletna	K 21·60
polletna	„ 10·80
četrtletna	„ 5·40
mesečna	„ 1·80

Za Nemčijo:

celoletna	K 26·40
polletna	„ 13·20
četrtletna	„ 6·60
mesečna	„ 2·20

Za ostalo inozemstvo celoletno 36 kron in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej.

Posamezna številka 8 vin. v administraciji in tobakarnah:

Naročnina se pošilja pod naslovom: Upravništvo „Zarje“ v Ljubljani.

Ljubljana in Kranjsko.

— **Pojdi in stori enako!** Dunajska »Arbeiterzeitung« poroča: Sodrugi na Dunaju so dosegli s hišno agitacijo dveh nedelj lepe uspehe na polju pridobivanja naročnikov. Samo v Favoritnu so pridobili nad petsto naročnikov. Zahvaljujemo se tem potom vsem zaupnikom za njihovo sopomoč in prosimo za njih nadaljno podporo. Neumorna agitacija mora in bo privedla do tega, da ima vsak delavec »Arbeiterzeitung«. — In pri nas? Radi in hvaležno priznavamo, da posamični sodrugi agitirajo za »Zarjo« in ji pridobivajo naročnikov. Ampak neprimerno večje je število tistih, ki drže roke križem, v lastno in vsega našega delavskega gibanja škodo. Ob sijajnem agitacijskem delu dunajskih sodrugov za svoje glasilo naj se vendar že enkrat krepko razmahnejo tudi slovenski socialni demokratje ter agitirajo od delavca do delavca, da si naroče svoje bojno glasilo »Zarjo«!

— **Kako nastaja nova draginja.** Posebno v jeseni ima delavstvo, oziroma siromašni sloji mnogo velikih stroškov. Treba skrbeti za kurjavo in toplo zimsko obleko. Ta dva večja izdatka pa nastaneta poleg rednih izdatkov za življenje, hrano itd. No in sedaj pride še vojna v sosednih državah, ki so v tesni zvezi z našim domačim gospodarstvom. Iz sosednih držav in državic dobivamo živila in še nekaj drugih potrebščin. Pa ne le to, iz naših dežel se tudi izvaža blago, kar tudi pripomore vsaj nekoliko k boljšim delovnim razmeram in kupovalni zmožnosti delavstva. Iz balkanskih državic, ki sedaj prelivajo človeško kri kar v rekah, dobivamo v Avstrijo precej žita in nekaj drugih poljskih pridelkov. Iz Bolgarije smo prejeli za 12,4 miljonov kron blaga, iz Grške za 16,5 miljonov frankov, iz Srbije za 41,4 miljonov kron in celo iz Črne gore za 1,1 miljon kron! Uvoz blaga iz teh dežel je torej znaten. Sedaj je vojna, državice ne izvažajo nikakršnega blaga, ker ga potrebujejo doma. Na Balkanu ob vojnem času mnogo več živil potrebujejo, a mnogo manj pridelujejo, ker je najkrepkejši in najdelavnejši del prebivalcev v vojni. Toda ne samo to, tudi ne izvaža se nikakršno blago v vojnem času. Avstrija je še več blaga izvažala v balkanske državice nego ga je od tam dobivala. V Srbijo je šlo leta 1911 blaga za 40 miljonov kron, v Bolgarijo za 35,5 miljonov kron, na Grško za 20 miljonov frankov, v Črno goro za 2,7 miljonov kron. Več nego za 100 miljonov kron blaga se je pošiljajo pred vojno v štiri balkanske državice. Železarska industrija, predilna industrija, papirna industrija kaj hudo trpe zaradi balkanske vojne, saj smo nedavno poročali, da po naših krajih delajo v železarskih tvornicah delavci le po nekaj dni na teden (n. pr. na Jesenicah), da so ob stavki v Vevčah delavci prezrli to okolščino in najbrže so prav iz tega razloga tudi v ljubljanski predilnici zmanjšali obseg tvornice in odpustili celo vrsto delavcev in delavk. Zaradi balkanske vojne bodo tudi avstrijski trgovci izgubili domala 80 miljonov kron na terjatvah, ker bodo posledice vojne take, da se dolgovi ne bodo dali več izterjati po vojni. Propale bodo tvornice, dela ne bo, zaslužka ne, beda pa bo večja. No, in navsezadnje pa prihaja še vlada in zahteva zopet miljone za oboroževanje. Stotine miljonov kron gre vsako leto za vojaške namene, a letos so zopet v delegacijah nedavno dovolili večje izdatke, in sicer za vojsko 125 miljonov, za mornarico pa 24 miljonov več. To so zopet novi izdatki, novi davki in nova še večja beda. Balkanske državice so enako kapitalistične kakor naše. Majhne so, in ker so majhne, tako majhne, da njih kapital ne more priti v njihovem ozemlju do prave velajve, so začele vojno, da si pridobe zemlje, da pripravijo boljšo podlago za plodonosno nalaganje kapitalij, ki jih doslej niso mogle, ker je Turčija hudo nazadnjaška. Vsa balkanska vojna ima kapitalistični značaj, ne pa verski. Navadna laž je, če ta ali oni rimskokatoliški ali pa liberalni list trdi, da je vojna nastala zaradi osvoboditve kristjanov, da je ta vojna vojna — križa proti polumesecu. Osvojevalni nagibi balkanskih kraljev in kraljičev, služeči edino kapitalistično - buržvaznim mogotcem današnje družbe, so rodili krvavo balkansko klanje. In pri tem poslu so znali zgornji deseteri tisoči izrabiti čuvstva ljudstva z zlaganimi manifesti in bobnečimi besedami, oznanjajočimi nekakšen »boj za križ in svobodo tlačenih rojakov«. V dežele, balkanske in sosedne, pa se plazi draginja. Beda v vojni, beda po vojni: to je delež ubožnih slojev pri balkanskem klanju. Kralji in kraljiči ter zgornji deseteri tisoči pa bodo vtaknili v brezdanjo malho bogat plen, pridobljen s krvjo izkoriščanih slojev.

— **Religiozno sanjarstvo.** Pod tem naslovom poročajo graškemu »Arbeiterwille« iz Maribora: Nekaj let sem uganjajo apostelni adventistov, židovsko-krščanske sekte, po Štajerskem svoj posel. V Gradcu in Mariboru imajo popularna znanstvena predavanja o »ugankah življenja«, o »namenu življenja«, »o prerokovanjih svetega pisma« itd. S svojimi predavanji, ki so po obliki dobra in se naslanjajo na znanost, toda so enostranska in temelje na napačnih sklepih, znajo površnim in sanjarskim ljudem zmešati glavo in jih pregovore k prestopu v svojo sekto. Ne bi se pečali s početjem te sekte, če bi ne kalili družinskega življenja in ne bi iztrgali ljudi iz ugodnega življenskega položaja na jih pahnili najbrž v bedo. Tako sta nam znana dva mlada moža, ki sta napravila maturo v realki. Po daljši bedi se je obema posrečilo, da sta dobila ugledno in ugodno eksistenco. Eden je bil poštni uradnik na državni železnici. Tedaj sta zašla obadva brata v roke adventistov in sta pristopila tej sekti. Zapovedi sekte pa so zelo stroge, zlasti zapoved posvečevanja sabata. V nobenih okoliščinah se ne sme delati v soboto. Vzlic nujnemu odsvetovanju predpostavljenih in prijateljev sta obadva mlada moža zapustila dosedanjo službo, ker nista hotela delati v soboto, ter gresta negotovi usodi nasproti. Poštni uradnik je stopil proti obljubi, da mu v soboto ne bo treba delati, kot vajenec v trgovino. Vprašanje je, ali pozneje kot trgovski nastavljenec ne bo delal v soboto. Drugi je brez službe in se hrani z molitvami. Svarimo starše dozorevajočih otrok pred početjem adventistov in jim svetujemo, naj skrbe za potreben pouk, če otroci posečajo versko-poneumnevalna predavanja. — To poročilo prinašamo zategadelj, ker smo tudi v Ljubljani pred kratkim brali in še beremo na lepakih vabila k sličnim predavanjem, ki so se jih tudi udeleževali različni ljudje, ki se zanimajo za taka vprašanja. Ampak pametnejši so bili že na prvem predavanju temeljito razočarani, po dveh, treh predavanjih pa so se za vedno poslovili od tega »znanstva«. Zakaj »dokazovanje« je bilo tako, da se z njim niti abecedarček v logiki s količkaj zdravimi možgani ni mogel sprijazniti. In vrhu tega so se izrekala naziranja o svetu, naravi in življenju, ki so se pač slišala v nevednem, mračnem, z verovanjem v čarovnice dovelj žalostno označenem srednjem veku, ali pa se še utegnejo slišati v najzakotnejši hribovski vasi. Ni nam znano, ali so prireditelji teh neznanstvenih, na krivih logičnih sklepih slonečih predavanj v zvezi z adventisti; zdelo pa se nam je potrebno, da ob mariborskem slučaju pravočasno povemo svoje mnenje o teh zagonetnih gospodih.

— **Zakonodajalni šušmarji v deželnem odboru.** Zakoni, ki jih fabricirajo v deželnem dvorcu, so tako klavrno formulirani, da so pravniškim strokovnjakom naravnost v zasmeh Prav tako je zakon o ustanovitvi posredovalnih uradov v kranjskih občinah šušmarija najslabše vrste. Častiti deželni zakonodajalci so hoteli s takimi posredovalnimi monstri po sili osrečiti vse občine, a so svojo tehtno voljo izrazili na tako neroden način, da smatra dunajska vlada uvedbo posredovalnih uradov le za fakultativno: osnuje si ga občina, le če je je volja. S tem je vpletena v venec klerikalnih blamaž nova rožica in da reši svojo reputacijo pred vaškimi župani, katere je še predkratkim pestil in jim pod kaznijo zabičaval ustanovitev omenjenih uradov, berači deželni odbor pri deželni vladi, naj ne izda okrožnice na okrajna glavarstva v zmislu ministrske okrožnice in naj ne sne pri vaških starešinah pičlega kredita, ki ga deželni odbor vživa. Zakonodajalni abecedarčki obljubljajo, da na prihodnjem zasedanju deželnega zbora popravijo, kar so zagrešili.

— **Žrtev brezvestnosti.** V nedeljo je pri vlaku št. 2275 ponesrečil sprevodnik drž. železnice sodrug Otič. Na nogo mu je namreč padel pri izkladanju 300 kg težak nagrobni spomnik in mu jo popolnoma zdrobil. Ponesrečenca so pripeljali z vlakom 2214 ob 3. popoldan na državni kolodvor in od tam v deželno bolnico. Na lice mesta je prišel tudi žel. zdravnik g. dr. Illner, ki je takoj konstatiral, da je nezgoda le malenkostna in da bo Otič v 14 dneh zdrav. Ta imenitna diagnoza je pač popolnoma državnoželezniška, kakor je državnoželezniški sistem, ki je povzročil nezgodo. Radovedni smo, komu se bo skušala ta nezgoda naprtiti. Da pa tozadevno nekoliko olajšamo delo, že danes opozarjamo merodajne kroge na sistem prometnega kontrolorja Batagelja, ki je povzročil redukcijo osobja pri tovornih vlakih na dolenjskih progah in vzlic opravičenim ugovorom trdovratno vztrajal na svojem stališču. Skrajni čas bi bil, da tega povsem nezmožnega človeka odstavijo od odgovorne službe.

— **Izlet slovenskih inženirjev v Zagreb.** V soboto in nedeljo je »Društvo slov. inženirjev« obiskalo svoje hrvaške tovariše v Zagrebu. Izlet je uspel nad vse pričakovanje sijajno.

— **Najdeno okostje.** V gostilni »Amerika« na Glincah so te dni v kleti nekaj razkopavali ter so naleteli na človeške kosti. Pravijo, da so kosti kake tri do štiri leta starega otroka, ki so tu počivale kakih devet let. Kako so sem prišle, bo dokazala morda preiskava.

Knjigo veselja do življenja, ki pouči našega bralca, kako si svojo moč in zdravje ohrani, ali kako si jo zopet pridobi če jo je izgubil vsled preobleženja z delom ali vsled premnogega uživanja, dobi vsak, ki jo zahteva od Elektro-Vitalizer, zdravniškega instituta (Budimpešta, VI., Andrássyut 27, Mezzanin 172). — Nihče naj ne zamudi razširiti svoje znanje, ker vsebuje ta velezanimiva knjiga svete za zdrave in bolne.

Štajersko.

— **Dve rudniški nezgodi.** V sredo 23. t. m. je padla v velenjskem Lappovem rudniku delavcu Francetu Miklancinu med delom težka kepa premoga na desno nogo in mu jo zmečkala. Nesrečnika so prepeljali v bolnico. — Dne 22. t. m. se je hotel v Trbovljah rudar Vinko Uratoner ogniti s premogom naloženemu huntu; pri tem je zašel z levo roko med dva hunta, ki sta trčila skupaj. Roko mu je zmečkalo; prepeljali so ga v rudniško bolnico.

— **Dekle v lisičji pasti.** Posestnik Mlekuš je nastavil v svojem gozdu past za lisico, ki mu je zadnje tedne pokradla več ducatov kokoši. Ko gre Mlekuš nekega jutra pogledat k pasti, sliši že od daleč javkanje. Mož se je nekoliko vstrašil; bližu prišedši vidi pri pasti čepeti 16letno sosedovo hčer, ki je že v ponedeljek prišla nevede na past in prebila celo noč pod milim nebom. Železo je dekleta zgrabilo in strla si je levo nogo.

Koroško.

— **Pobožen tat.** V petek dopoldne je opazoval cerkovnik v cerkvi sv. Križa v Beljaku približno 30 let starega moža, ki je stal ob stebru poleg nabiralnika in silno vneto in goreče molil. Cerkovnik je šel večkrat mimo njega, mož je vedno molil. Ob 2. popoldne je opazil cerkovnik, da je nabiralnik vlomljen in oropan. Pobožni mož je izginil s svojim plenom in do sedaj se še ni posrečilo, da bi dobili najmanjšo sled za predrznim tatom, posebno še, ker ga cerkovnik ne more natančno opisati, ker je imel na sebi dolg havelok in na glavi veliko kapuco.

Istra.

— **Javne zgradbe na Reki.** Finančni odsek občinskega sveta na Reki je sklenil, da se porabi ostanek mestnega posojila v znesku 3 miljone 560.000 K za javne zgradbe. Pred vsem namerava občina graditi novo kopališče, štiri šolska poslopja, večji prizidek k ubožnici za zapuščeno mladino in več vodovodnih in cestnih naprav.

Državni zbor.

Dunaj, 28. oktobra.

Na današnji popoldanski seji se je nadaljevala proračunska debata. Stališče socialnih demokratov je obrazložil sodrug Seitz, ki se je dotaknil balkanske vojne ter pokazal na veliko gospodarsko škodo, ki jo ima že sedaj Avstro-Ogrska vsled vojne. Nedogledne pa bodo posledice, če se Avstrija vmešava v balkanske zmede. Govornik je odločno povdarjal, da južno od naše meje nimamo ničesar iskati z oboroženo silo. Ostro je kritiziral notranje razmere v monarhiji in izjavil, da bodo glasovali socialni demokratje proti proračunu.

*

Podajemo poročilo.

Predsednik dr. Sylvester otvarja sejo ob 3. in 10 minut popoldne.

Trgovinski minister izroči zakonski načrt o krošnjarjenju.

Nadaljuje se prvo čitanje državnega proračuna za leto 1913.

Poslanec **Seitz:** Da skuša Stürgkhova vlada kakor nekdaj Bienerthova sistematično zavleči posvetovanje o proračunu, je že to dokaz, da se snide zbornica v tako poznem času, da skoro ne bo možno proračuna pravočasno rešiti. Kljub temu bodo storili socialni demokratje vse, da privedejo zbornico do proučavanja proračuna. Govornik krene k vnanjemu položaju. Če Avstrija zgubi potrebni mir in se vmeša v balkanske zmede, nastanejo

nedogledne posledice.

Že zdaj se poraja iz kaljenja trgovinsko-političnih odnošajev z Balkanom mnogo bede in stiske.. V tekstilni industriji se silno krčijo

Naročajte se na Zarjo!

ZASTONJ ni nič, ampak za 1 K 80 vin. dobiš „Zarjo“ ves mesec. Vsak delavec mora biti nanjo naročen.

Slovenski jezik in gledališče.

(Predavanje Otona Župančiča.)

(Dalje.

Eden tistih predmetov, ki vede do trme, da si človek hote in vede zatiska oči in ušesa in ne mara ne videti ne slišati dokaza in besede je blagoglasje. S tem sem se doteknil strune, na katero brenka — oh toliko rok, toliko rok. Težko je govoriti o tem. Kdo se more tukaj postaviti za merodajnega sodnika, da nam razloži pravdo o blagoglasju ali neblagoglasju? In kako se tukaj, kjer naj bi odločal čut za bistvo naše fonetike in ortoepije, kako se tukaj šopirijo aprioristične teorije, ki se naslanjajo na neko idealno blagoglasje, ki visi v zraku, ali na krasnoslovna pravila drugih jezikov, recimo italijanščine. Tako recimo, slišim trditev, da je u »grd«, ušesu neprijeten vokal, da so zamolkli glasovi neestetični, nasproti čisti glasovi lepi in blagoglasni. Potem bi se morali Francozje svojega jezka strašno sramovati, ker imajo vsepolno zamolklih ejev, in besedo amour — kako to, da položi vendar Escamillo svoji Carmen v ta grdi u toliko sladkosti, ognja in hrepenenja. In — ali bomo iskali res v tujih jezikih, v italijanščini vzora blagozvočju naši slovenščini? Slišal sem že ljudi, ki jih grozno boli, da ne pišemo več vert, smert — in radi česa? Ker tujec najde, Nemec ali Italijan, ki vzame slučajno slovenski list v roke in ga iz kurijoznosti malo preletava, v njem glasovne skupine, ki se mu zde neizgovorljive. Resen, izobražen mož mi je govoril to popolnoma resno — bil je celo slovenski pisatelj. Ali nimamo mi svojega jezika zase? Tista govorica, ki jo je ustvarila množica našega naroda, nam mora biti edino merodajna — prašanje blagoglasja ali neblagoglasja se mora gibati samo izključno v mejah ritmike našega jezika:

Kar mat' me učila
me mika zapet,
kar starka zložila,
jo lično posnet.

Evo — Vodnik nam je pokazal s štirimi priprostimi vrsticami v svojem epigramsko prišpičenem kratkorečju pravo pot. Tu moramo biti samostojni, res Slovenci — in... Povedal bom paralelo iz upodabljajoče umetnosti, ki je šla v tem isto pot, kakor je šla moderna filozofija, in ki jo mora iti tudi filologija, zakaj vse vede se gibljejo v okviru istega svetovnega naziranja. Tudi v kiparstvu in slikarstvu so bili časi (v poeziji tudi) ko so mislili umetniki, da so našli ideal lepote že vresničen, da je prašanje o formah in linijah človeškega telesa že rešeno, davno rešeno — na krožniku pred njimi na mizi — Grki so ga rešili za vse večne čase, v kiparstvu, v arhitekturi, v poeziji — samo nje je treba posnemati, pa se povzdignemo zopet do ideala, ki ga sicer ne najdemo nikoli. In kaj je nastalo iz tega? Puste akademične podobe, suhoparni kipi takozvanih lepih linij, vsa prazna psevdoklasika. Kar je pri Grkih živelo, ker so se učili od žive prirode in so jo oblikovali v slogu, ki je odgovarjal njihovemu naturelu in dušnemu svojstvu — to je pri njih klavernih, kratkovidnih posnemačih vedlo v nenaturno prisiljenost, v dolgočasno pozo. In bilo je treba burnih bojev v umetnosti, predno je prodrlo načelo, da ni nikjer nikake abstraktne lepote, da naj estetiki izvajajo svoja večnoveljavna pravila iz tega, kar so že pred njihovo modrostjo umetniki praktično izvršili — in da je cilj umetnosti produševljenje karakteristikov, ki jih je ustvarilo polno življenje v vsi svoji mnogoobrazni konkretnosti. Poslej imamo šele zopet umetnost naših časov, Meunierjeve podobe, ki so tako daleč od one nazvi-klasike, Rodina, in celo vrsto umetnin, ki so istovredne s klasičnimi, ne zato, ker so jih hoteli umetniki posnemati, nego kar so pili iz istega večnega vira, kakor vsi pravi umetniki — iz velikega neizčrpnega zaklada majke prirode.

Ravnotako se je morala na odru umekniti takozvana lepa »weimarska« poza karakterističnim kretnjam, napeti slog in afektirana govorica priprostemu naravnemu tonu. Isto mora biti z našim blagoglasjem. Ne iz abstraktnih pojmov, ne iz tujih jezikov — iz bistva, ritmike in glasovnosti našega resničnega jezika mora zajemati naša ortoepija svoja pravila. In prav v karakterističnosti bomo našli tudi edino pravo, priprosto lepoto. Prešeren... Shakespeare.

In če že hočemo teoretizirati — kako za boga naj bi bil u — ki je, če že ne vokal, vsaj semivokal — kako naj bo ta glas trši, surovejši od l-a, ki je vendar soglasnik, torej sploh nima zvoka. Ali ni narodova izreka v resnici polnejša, zvočnejša, mogočnejša. Izgovorite, prosim besede povn, vovk, — in poln, volk — prisluškujte, kje je več zvenka. Poleg tega naj pripomnim še nekaj: izgovarjava poln, volk sploh nima na slovenskih tleh eksistenčne pravice, ker se nikjer na naši zemlji tako ne govori. Tudi po tistih malih okrožjih, kjer izgovarja ljudstvo še pravi, trdi končni l, izreka te besede na u: vuk, pun, čut. In zakaj naj bi bil glas biv neblagoglasen, dočim je živ blagoglasen. Kje je za nepokvarjeno uho razlika med izreko pav in stav, iz višav ali jemav. Jezik je vendar ustvarjen za uho; se oprostiti črke in teorije — zamisliti se edino v zvok — in ta je v tem in onem slučaju popolnoma isti. Doslej vsaj ni trdil živ krst, da je postavim živ, zdrav, prav, spev neblagoglasen, tudi pri petju ni bilo dosihmal najmanjšega **pomisleka in sedaj kar** naenkrat surovost v govoru, težkoče pri petju. Ali ne bi prašali tudi oseb, ki jim moramo, če smo odkriti in pošteni, priznati v tem oziru več sodbe nego sebi samim? Ivan Cankar je moral od gospodov kritikov marsikatero bridko preslišati, vsi mogoče prigovori in očitki so leteli nanj od vseh mogočih strani — v eni točki pa so si edini vsi, tudi najhujši in najdoslednejši njegovi nasprotniki: da je pisatelj, ki mu je oblika do skrajnosti dovršena, ki mu je slog sama muzika. Ni ga kritika, ki ne bi bil milostno posladkal svojih hudih izvajanj s tem cukerčkom. In gletje čudo — ta čarovnik slovenskega jezika, ki stresa same bisere iz svojih ust, ta prvi ritmik naše proze — izgovarja končni l na v. In sedaj ubogi muzikant, stisni svojo harmoniko pod pazduho, pa pojdi v božjem imenu naprej, zakaj, po tem odkritju je šel še tisti košček tvoje slave rakom žvižgat, zakaj ti, prvi naš ritmik in krasnoslovec, si nam godel rovtarske popevke in si nas varal, da zvene blagoglasno. Da, da, kako papirnati smo postali, gospoda moja. Ritem in melodika ni črka, nego zvok, mi pa ga vživamo z očesom ne z ušesom. In v petju? Če nima mojster Hubad, ki je ponesel svoje dni sloves slovenske pesmi med tuji svet preko naših meja, v tem oziru ugovora proti izreki na u, kako se mu hočemo postaviti po robu mi revčki, ki komaj poznamo note, ali znamo razbijati po klavirju? In če pravi Lajovic, ki mu menda tudi ne bo nihče odrekal finega sluha, da je za petje izgovor na v lažji, ker ne zapira jezik glasu izhoda, kakor se to godi pri l-u, in blagoglasnejši, ker je vokal — kaj mu odgovorite na to, gospoda.

(Dalje.

obrati in bati se je, da ji sledita tudi lesna in železarska indusrija, kar bi pahnilo

tisoče delavcev v neizmerno bedo.

Govornik napada ministrskega predsednika, ki še doslej ni odgovoril na socialno demokratično interpelacijo o vnanjem položaju, kar je treba obžalovati tem bolj, ker mora razprava o vnanjem položaju še vedno temeljiti na pojasnilih, ki jih je dal vnanji minister v zadnjem delegacijskem zasedanju. Opomnji grofa Berchtolda, da ima Avstro-Ogrska na Balkanu gotove interese in da jih bo branila v vseh okoliščinah, je treba nasproti postaviti

voljo miljonov

v tej državi, ki pravi, da Avstrija nima

ničesar iskati

na jugu svoje meje z oboroženo silo. Ali naj avstrijsko narodno gospodarstvo upropastimo zaradi bajnega statusa quo? Socialni demokratje zahtevajo na to odgovora od odgovornih ministrov! Ampak ravno notranje razmere so najresnejše svarilo proti vojni. Vojno veselje si utegne privoščiti država, ki je nacionalno utrjena; osmero avstrijskih narodov pa zastopa osmero različnih stališč. Ampak tudi na Ogrskem so razmere zelo žalostne. Država, kjer pehajo ljudske zastopnike s policaji iz zbornice, država, kjer stoje pred iniciativo, ali naj upravlja deželo kakor Cuvaj ali vojaški diktator, ima v polni meri razlog, da skrbi za svoj notranji razvoj in se odteguje pustolovščinam. Slednjič izjavi govornik, da bodo glasovali socialni demokratje proti proračunu. (Živahno odobravanje in ploskanje pri soc. demokratih.)

Krščanski socialec **Stumpf** govori brezpomemben govor.

Poslanec **Choc** (češki radikalec) napada »justičnega« ministra dr. Hochenburgerja in pravi, da bi ga bilo treba postaviti na obtožno klop, ker je kršil državna načela in neodvisnost sodnikov. Ostro protestira proti barbarski zatvoritvi čeških šol na Dunaju in povdarja, da Avstrija nima ničesar iskati v Sandžaku.

Interpelacije.

Poslanca **dr. Ravnihar** in **Verstovšek** interpelirata zaradi zidanja zasebne šole v Studencu.

Poslanec **Rienößl** se obrača v vprašanju na predsednika proti dr. Kramarju, ki je baje razžalil dunajskega župana. Podpredsednik **Jukel** izraža željo, da se taki dogodki ne ponove.

Konec seje ob 7. zvečer. Prihodnja seja jutri ob 11. dopoldne.

Vestnik organizacij.

Seja dramatičnega odseka „Vzajemnosti“ se vrši v petek 1. novembra t. l. ob 10. dopoldne v društvenih prostorih.

Predavanje. Jutri v sredo ob 8. zvečer predava v Šelenburgovi ulici št. 6, II. nadstr., sodrug prof. Franke o italijanski pesnici Adi Negri. Sodrugi se vabijo na polnoštevilno udeležbo.

Zadnje vesti.

Vojna na Balkanu.

BOLGARI SO OSVOJILI BABA ESKI.

Sofija, 28. oktobra. **Včeraj opoldne so Bolgari zavzeli Baba Eski in zajeli v bližini mesta turški vojaški vlak, sestavljen iz osmih vagonov. Osvojitev Baba Eski je važna vsled tega, ker je s tem prerezana turškim drinopoljskim četam železniška zveza s Carigradom.**

BOLGARI ZASEDEJO PRELAZ KRESNO.

Sofija, 29. oktobra. Bolgarske čete so zasedle prelaz **Kresno** ob Strumi. **Pravtako so Bolgari zavzeli Bunar Hissar, kamor se je bila umaknila pobita kirkiliška armada.**

NOVA TURŠKA OBRAMBNA ČRTA.

Pariz, 29. oktobra. »Journal« poroča: **Nazim paša** je razvrstil svoje sile **v črti od Bunar Hisarja do Ljule Burgasa,** vrhovni poveljnik **Abdulah paša** vodi operacije v glavnem stanu **v Čorlu.**

TURKI OSVOJILI MARAŠ?

Carigrad, 28. oktobra. **Vojno ministrstvo je dobilo brzojavno obvestilo, da so Turki zopet osvojili Maraš, vzhodno utrjeno pozicijo drinopoljsko.**

PRED DRINOPOLJEM.

Sofija, 29. oktobra. Vzlic neugodnemu vremenu nadaljujejo Bolgari s koncentracijsko akcijo proti vzhodni turški armadi. **Turki so odrezani zveze s Carigradom. Železniška proga Carigrad-Ljule-Burgas je pri Cerkeskköj pretrgana. Železniški most so razstrelili. Turška armada se ne bo mogla drugače rešiti bolgarskega vsestranskega obkoljenja, kakor z bitko pri Ergeni.**

DRINOPOLJE NE PADE ŠE KMALU.

Milan, 29. oktobra. Italijanski vojni poročevalec Luigi Barzim meni, **da Drinopolje ne pade tako hitro, kakor menijo v Sofiji.**

TURKI V LOZENGRADU.

London, 29. oktobra. »Daily News« poročajo iz Carigrada, da so Turki zopet osvojili Lozengrad (Kirkiliso). Poročevalec je izvedel to od visokega turškega častnika, ki mu je zatrdil, da bo prihodnji dan razglašeno. Čete Hilmi bega in Brusa Izmajla da so srečale pred Bolgari bežeče turške oddelke, beguni da so se četam pridružili in se z občudovanja vrednim pogumom zoperstavili Bolgarom. Turki so pognali bolgarske čete v beg, osvojili zopet utrdbo Maraš in utrdbo Balčiklar; med tem je Mahmut Muktar paša od strani napadel Bolgare, ki so prišli med dva ognja. Razvila se je velika bitka, v kateri so Turki zmagali. Izgube na obeh straneh so ogromne.

TURŠKI POLOŽAJ SE IZBOLJŠAL?

Berlin, 29. oktobra. **Tukajšnji merodajni krogi so dobili danes poročila, da se je turški položaj izdatno izboljšal in da se bodo Turki vendar že povzpeli do odločnega odpora proti Bolgarom.**

Dunaj, 29. oktobra. **Iz Carigrada je došlo poročilo, da se je vojna situacija v prid Turkom izboljšala. Vsled poraza, ki so ga doživeli Bolgari pri Marašu, so se umeknili izpred Drinopolja in iz Lozengrada, kjer so imeli velikanske izgube.**

SMRAD GNIJOČIH TRUPEL IZPRED LOZENGRADA SEGA DO DRINOPOLJA.

Carigrad, 24. oktobra. Ker trupel pred Lozengradom padlih vojakov niso pokopali, se razširja neznosen smrad notri do Drinopolja, kjer se resno boje, da izbruhne epidemija.

KRIVCI TURŠKEGA PORAZA PRED LOZENGRADOM.

Carigrad, 29. oktobra. Egiptovski princ general **Azis paša,** poveljnik konjenice pred Lozengradom, sin velikega vezirja **Muktar paša** in lozengrajski vali (guverner) pridejo pred **vojno sodišče, češ da so zakrivili beg osmanskih čet. Iz enakega vzroka je bilo ustreljenih 200 vojakov.**

KIRKILISA—CARIGRAD.

Carigrad, 29. oktobra. Železniška zveza Kirkilisa-Carigrad, ki je bila prekinjena, ker je železniško osobje ob izpraznitvi Kirkilise pobegnilo, se zopet otvori, bržčas že danes. Ravnateljstvo orijentalske železnice nastavi novo osobje. Vsako postajo bo stražil vojaški oddelek. Zdaj je proga prosta.

TURŠKO PREBIVALSTVO BEŽI Z MEJE.

Carigrad, 29. oktobra. Sem so došli štirje vlaki s turškim prebivalstvom, ki je zbežalo z lozengrajske in drinopoljske okolice; začasno so jih nastanili po mošejah.

RUSIJA IN BLOKADA BOLGARSKE OBALE.

Peterburg, 28. oktobra. Ruska vlada je sporočila porti, da prizna blokado bolgarske obale le pod pogojem, če bo uspešno izvedena.

RUSKI RDEČI KRIŽ ZA BOLGARE.

Peterburg, 29. oktobra. Uprava ruskega Rdečega križa je sklenila, da daruje **miljon rubljev** iz rezervnega zaklada za sanitetne potrebščine Bolgarije.

KAPITULACIJA TURKOV?

Belgrad, 29. oktobra. **Uradno poročilo javlja, da so se turške čete, ki so zbežale v Tetovo, udale srbski konjenici, ki jih je zasledovala. Na progi Skoplje-Tetovo so Srbi uplenili 125 turških topov.**

SRBI ZAVZAMEJO MITROVICO.

Belgrad, 28. oktobra. **Tretja srbska vojska (ibarska) je zasedla Mitrovico in uplenila 15 turških topov.**

PRODIRANJE SRBSKE ARMADE.

Belgrad, 29. oktobra. **Vest, da je drinska divizija zavzela Mitrovico, se potrjuje. Srbska armada je osvojila Tetovo brez boja. Stepanovićeva armada je baje zavzela Štiplje in Köprülü. Sto vasi v okrajih Dreniče in Lobusnice so dobili Srbi brez odpora. Posebne izdaje belgrajskih listov poročajo v zavzetju Köprülü. Izgube so bile velikanske.**

UMIKANJE TURKOV.

Vranja, 29. oktobra. **Turki se umikajo južno od Skoplja.** Srbska prva armada se pomika proti Velosu. Vreme je krasno, mrzlo in suho. Ceste so zopet v najboljšem stanju.

NOVI TRANSPORTI RANJENCEV.

Belgrad, 28. oktobra. Včeraj in danes so pripeljali več kot 1000 ranjencev z bojišč.

SLOVENSKI ZDRAVNIKI V BELGRADU.

Belgrad, 29. oktobra. V nedeljo so dospeli semkaj slovenski zdravniki **dr. Šlajmer, dr. Oražem, dr. Krajec** in **dr. Premrov.** Na kolodvoru jih je sprejela velika množica in jih živahno pozdravljala. Zdravniki so odpotovali v Niš. — Semkaj je tudi dospela **ruska sanitetna ekspedicija, ki šteje 400 mož.**

CAR PETRU!

Belgrad, 28. oktobra. Ruski car Nikolaj je k zavzetju Skoplja brzojavno častital kralju Petru. (!)

GRKI SO OSVOJILI DVA PRELAZA.

Atene, 29. oktobra. **Vrhovni poveljnik grške vojske v Epiru poroča, da so Grki zavzeli prelaza Luros in Penta Pighadia na cesti v Janino.**

GRŠKO PRODIRANJE.

Atene, 29. oktobra. Del grške armade prodira severozahodno od **Kozanija proti Verziji.** Čete dele izjave na prebivalstvo, v katerih zagotavljajo versko strpnost.

GRŠKI RANJENCI.

Atene, 29. oktobra. Ranjeni grški vojaki so dospeli semkaj in prinesli seboj zastavo, ki so jo bili ugrabili pred Elasono. Ljudstvo jih je entuziastično pozdravilo.

OTOŠKI GRKI.

Atene, 29. oktobra. Z egejskih otokov so dospeli semkaj prostovoljci. Na **Karpatošu, Kalymnosu** in drugih egejskih otokih so bili ljudski tabori, ki so protestirali proti vrnitvi otokov Turčiji in so zahtevali **avtonomijo otokov.**

TURŠKI MINISTRSKI SVET.

Carigrad, 28. oktobra. V soboto popoldne je bil v palači ministrski svet. Kakor pravijo, se ustanovi posebna komisija, da se posvetuje o sedanjem položaju.

Carigrad, 28. oktobra. Posvetovanja ministrov, kateremu prisojajo važnost, so se udeležili tudi mnogoštevilni civilni, vojaški in duhovniški dostojanstveniki in senatorji. Posvetovanje se je sukalo okolo vojnega položaja in je trajalo do polnoči. Z vojnim ministrom so se dalj časa zelo živahno razgovarjali. Sklenili so, da ukrenejo vse odredbe, ki so potrebne za brambo vojaške časti Turčije. Zadnja vest vojnega ministra se glasi, da je turška armada v defenzivi in da je splošen položaj dober. Sultana so sproti informirali o teku posvetovanj. Po sklepu ministrskega sveta je sprejel velikega vezirja, ki mu je sporočil sklepe, ki so se tudi vojnemu ministru telegrafično sporočili.

TURŠKA KRIŽARKA PRED VARNO.

Sofija, 29. oktobra. V nedeljo je dospela pred Varno turška križarka »Hajerdin Barbarossa«, ne da bi doslej stopila v akcijo. Pred Burgasom ni nobene turške ladje.

TURŠKO BRODOVJE.

Carigrad, 29. oktobra. Turško brodovje bo v teku prihodnjih dni odplulo skozi Dardanele, da prežene grške bojne ladje iz turškega vodovja. Ob bolgarski obali križari le še nekaj manjših ladij, večje bojne ladje so odplule že pretečeni ponedeljek v Carigrad.

TURČIJA ODKLANJA POSREDOVANJE?

Carigrad, 28. oktobra. Snoči se je vršil ministrski svet, ki so se ga razen velikega vezirja udeležili še ostali člani kabineta izimši vojnega ministra Nazim bega, kateri je odšel na bojišče, nadalje na željo sultana tudi bivši veliki vezir Ušim beg, Hilmi paša in več voditeljev stranke »Edinosti in napredka«. **Ministrski svet je načeloma odklonil vsako posredovanje evropskih velevlasti, češ da bi tako posredovanje škodovalo ugledu Turčije in postavljalo izvedbo notranjih reform pod tujo kontrolo; ker ima Turčija ogromne rezerve vojaštva v Anatoliji, mora nadaljevati vojno dotlej, da izčrpa svoje nasprotnike, ki nimajo nobenih rezervnih armad.**

London, 29. oktobra. »Reynolds Newspaper« poroča, da se je Turčija po svojih poslanikih v evropskih prestolicah obrnila do velevlasti za posredovanje. Pogoji, ki jih je Turčija voljna sprejeti, niso znani.

KIAMIL PAŠA — VELIKI VEZIR?

Frankobrod ob M., 29. oktobra. »Frankfurter Zeitung« poroča iz Carigrada, da se pripravlja izpremememba turškega kabineta: **Kiamil paša postane veliki vezir in predsednik senata Albanec Ferid paša minister notranjih zadev.**

VLADA V EGIPTU PROTI BALKANSKIM DRŽAVAM.

Carigrad, 29. okobra. »Sabah« poroča: Ko je porta sporočila egiptovski vladi, da je pretrgala vse odnošaje z balkanskimi državami, **je tudi egiptovska vlada pretrgala vse vezi z balkanskimi državami in dostavila konzulom teh držav potne liste.** Kakor hitro bo izključen vsak napad grškega brodovja, bo vlada v Egiptu, če se bo zdelo porti potrebno, **poslala na turško bojišče 18.000 mož.**

BOJI PRED SKADROM.

Rjeka, 29. oktobra. **Obleganje Skadra se nadaljuje.**

VUKOTIĆEVA ZMAGA.

Cetinje, 29. oktobra. **General Vukotić je osvojil Rozaj. Na Tarabošu je bila ostra artiljerijska bitka.**

ROMUNIJA MOBILIZIRA?

Dunaj, 28. oktobra. Bivši ministrski predsednik **Bratianu** se je izrazil napram poročevalcu »Wien. Allg. Ztg.«: **Javna skrivnost je, da je romunska vlada v soglasju z Nemčijo sklenila z Avstrijo tajen dogovor, da poseže Romunija vmes, ako bi v teku balkanske vojne grozila Carigradu nevarnost. Liberalna stranka smatra, da je prišel čas, ko mora Romunija poseči aktivno v balkanski konflikt; zahtevamo takojšnjo mobilizacijo. — Ministrski svet je včeraj z ozirom na politični položaj odobril znaten vojni kredit.**

NOVA VLADA V ROMUNIJI.

Bukarešt, 28. oktobra. Snoči so prisegli novi ministri. V novem kabinetu, ki mu načeluje Majorescu, so štirje konservativci in štirje demokrati. Nova vlada razpusti zbornico in razpiše nove volitve; nova zbornica se snide 26. novembra.

KONCENTRACIJA VOJAŠTVA V ROMUNIJI.

London, 29. oktobra. »Times« poročajo iz Bukarešta, da se **zbira v Bukareštu in v Pleščih veliko število vojaških čet.**

AVSTRIJSKO-OGRSKA IN BALKANSKA VOJNA.

Berlin, 29. oktobra. »Tageblatt« je dobil iz vodilnih dunajskih krogov naslednje informacije: Balkanske države morajo odkrito priznati, ako nameravajo trajno obdržati osvojena ozemlja. Potem morajo velevlasti zavzeti stališče napram tej izjavi. Ako bo stališče velevlasti odgovarjalo programu Poincaréja in Sasonova in če bodo velevlasti v stanu nastopiti proti teritorialnim zahtevam balkanskih držav, tedaj nima Avstrijsko-Ogrska nobenega povoda staviti kakršnekoli zahteve. Ako pa velevlasti opuste program, ali če ga ne bodo mogle izvesti, tedaj ni Avstrijsko-Ogrska nič več vezana na Poincaréjev program **in na mesto dosedanje dunajske politike bo stopila izključna avstrijska interesna politika.** Avstrijska diplomacija bo potem izjavila, da ni kriva razrušenja obstoječega položaja na Balkanu in da ne bo nosila škode, ki vzraste iz omajanja njenih interesov. Z gotovostjo se lehko pričakuje, da bo do sedaj tako molčeča avstrijsko-ogrska diplomacija, ako se ne bodo upoštevali njeni natančno formulirani interesi, govorila prav glasno in **da bo posegla monarhija aktivno v dogodke na Balkanu.**

ANGLIJA MOBILIZIRA MORNARIŠKE REZERVISTE?

London, 29. oktobra. **Razred A mornariških rezervistov, ki obsega 30.000 mož, je dobil povelje, naj bo pripravljen za poziv pod orožje.**

TISZA NADALJUJE ROKOVNJAŠTVA.

Budimpešta, 29. oktobra. Za sejo poslanske zbornice, ki bo jutri, pripravlja kvestura po Tiszovem naročilu odredbe, ki naj preprečijo slehernemu opozicionalnemu poslancu udeležbo na seji. Okolo zborničnega poslopja potegnejo kordon, v zbornici pa bodo dali opravka Pavliku.

PROCES PROTI KOVACSU.

Budimpešta, 29. oktobra. Preiskovalni sodnik je izročil akte v Kovacsevi zadevi državnemu pravdništvu, ki ne bo odstopilo od obtožbe vkljub zdravniškemu mnenju. Obtožba se bo torej raztezala na nameravano usmrtitev in utegne priti meseca novembra pred porotnike.

ZAGONETNA BOLEZEN CARJEVIČA.

London, 29. oktobra. »Daily News« poroča, **da je atentator streljal na ruskega prestolonaslednika iz browninga.** Krogla je šla v spodnji del telesa. Rana je resna, vendar zdravniki upajo, da carjeviču ohranijo življenje. Atentat se je izvršil na carjevi jahti »Standard«.

DIAZ OBSOJEN NA SMRT.

Novi Jork, 29. oktobra. **Vojno sodišče je obsodilo generala Diaza kot voditelja zadnje mehikanske revolucije na smrt.** Izvršitev obsodbe so preložili, ker je javno mnenje proti usmrtitvi.

Novice.

* **Glavni urednik** našega bratskega glasila »Glas Slobode« v Sarajevu, sodrug Sreten Jakšić, je v petek odpotoval na srbsko bojišče, da bo poročal o vojnih dogodkih.

* **Ženska volilna pravica na Pruskem in Danskem.** V torek je pričela pruska poslanska zbornica s svojim zasedanjem. Med drugimi peticijami je bila tudi peticija ženskih društev za aktivno in pasivno volilno pravico ženstva v mestne zastope. Pri debati o tej peticiji so se zavzeli za podelitev volilne pravice ženstvu le socialisti in naprednjaki. Konservativci so izjavili, da so proti vsakemu političnemu delovanju ženstva. Nacionalni liberalci so izjavili, da ni še prišel čas, da bi znale ženske prav izrabljati politične pravice in centrumaši so konstatirali, da ženstvo še ni zrelo za politično delovanje. Peticijo so odkazali kot material vladi. — Vse drugače je na Danskem. Ministrski predsednik Danske je predložil zborniici načrt za volilno reformo. Načrt določa: Ženam se dovoli aktivna in pasivna volilna pravica za državni zbor.

* **Žena v pregovorih balkanskih narodov.** Mnogo pregovorov balkanskih narodov o ženi in zakonu, kaže, da je žena pri teh narodih še popolna sužnja. Nekatere navajamo: Mož je glava, žena je trava. — Mož je več vreden kakor devet žensk. — Mož vlada svet, žena naj vlada hišo. — Hiša ne stoji na zemlji, temveč na ženi. — Umna žena gradi hišo, neumnica jo podira. — Mož brez žene je kakor soba brez sten. Mož sam ne pride v paradiž. — Žena rodi tudi junake. — Kjer žena obleče hlače, mož pa krilo, tedaj gorje čez oba in čez hišo. — Lepa ženska ins ladko vino sta dva sladka strupa. — Vino je piti, žene pretepati. — Kdor ne pretepa svoje žene, ni mož. — Kadar umrje žena, je dom brez temelja.

* **Dekla zastrupila šest oseb.** Pri Wadowicah blizu Oswiecima je obolela 24. t. m. zvečer družina posestnika Jablonskega in njegov zet posestnik Kowalski za znaki zastrupljenja, vsega skupaj šest oseb, ki so v soboto umrle. Jedli so bili ribe, katerim je primešala dekla strupa iz maščevanja, ker so ji bili odpovedali.

* **Ženitovanjsko potovanje v letalu.** Iz Kodanja poročajo: Danski letalec Ulrik Birch in njegova soproga sta se te dni vrnila z ženitovanjskega potovanja, ki sta ga napravila z letalom. Potovanje sta nastopila na poročni dan in preletela vso deželo, približno 1000 kilometrov. V vseh večjih krajih sta napravila polete. Na potovanju nista imela nikakršne nezgode. Birch bo svojo soprogo izvežbal za letalko.

* **Rusko obsodba.** V Jalti je bila te dni značilna obravnava. Obtožen je bil pisatelj Sikorskij, da je član socialno demokratične stranke in da je pri volitvah v drugo dumo — pred šestimi leti! — agitiral za socialno demokratičnega kandidata. Sodišče ga je obsodilo k izgubi državljanskih pravic in v dosmrtno pregnanstvo v Sibirijo.

Trst.

— **Občine.** Na željo mnogih domačih delavcev je sklical tržaški politični odbor jugoslavanske socialno demokratične stranke pretečeno nedeljo zaupen sestanek. Obisk je bil izredno dober. Častno število delavcev je pokazalo, da ima najboljšo voljo, otresti se neplodnega in ponižujočega narodnjaštva. Na shodu je poročal sodrug Golouh iz Trsta. Raztolmačil in utemeljil je potrebo in korist kulturne in politične organizacije. Golouhova izvajanja so poslušali navzoči z vidnim zanimanjem in jasno pa odločno so se izrekli za delo, ki naj obrodi bogate sadove za delavstvo in delavsko socialno demokratično stranko. Po poročilu in kratki razpravi se je izvolil odbor, ki bo pripravil vse potrebno za ustanovitev kulturnega društva, katero je za sedaj najbolj potrebno.

Poleg železničarjev smo imeli dosedaj na Občinah le tajne pristaše, ki so oddajali redno svoje glasove socialističnim kandidatom. Niso pa bili organizirani in niso imeli nobene medsebojne vezi. Z nedeljskim sestankom se je storil temu konec. Kar jih je raztresenih in tajnih naših somišljenikov, se bodo vsi zbrali v našem društvu in zajemali tam hrano in moči za delo v korist zanemarjenemu občinskemu delavstvu. Naprej in uspeh je zagotovljen.

— **Shodi po okolici.** Pretečeno nedeljo sta se vršila zidarska shoda v Trelčah in Škednju. V obeh krajih je bil obisk dober in se je povsod pokazalo veliko, neugašeno navdušenje za organizacijo.

— **Sv. Križ.** Tukajšnja podružnica »Ljudskega odra« priredi v nedeljo 17. novembra t. l. veliko veselico v dvorani Maganja v Sv. Križu. Na veselici nastopi zopet pevski zbor s štirimi mešanimi zbori. Poleg lepe dramatične predstave bomo imeli topot tudi koncertni komad na gosli, kar nam obeta lep umetniški užitek. Zunanjim sodrugom priporočamo, da se udeleže te veselice v velikem številu. Natančen program objavimo prihodnjič.

— **Predavanje.** V nedeljo 3. novembra ob 5. popoldne bo predaval v »Delavskem domu«, ulica Madonnina 15, dr. Bogumil Vošnjak, docent na vseučilišču v Zagrebu, o Rousseauju in njegovem ustavnem idealu.

Militariziranje železničarjev.

Na seji poslanske zbornice so vložili socialno demokratični poslanci Tomschik, Müller, Moraczewski in sodrugi na železniškega ministra in ministra za deželno brambo naslednjo interpelacijo o pripravah za militariziranje železniških uslužbencev:

»Eisenbahner« je priobčil od vojaških oblasti pripravljeni ukaz, ki sklicuje vojaško obvezane železniške uslužbence v vojaško službo, v njih vojaški lastnosti pa naj jim odkaže nadaljevanje njihove železniške službe.

Ta ukaz ni nič druzega kakor izpričevalo slabe vesti vlade. Očividno se vlada boji, da bi se dali železničarji v opravičeni nejevolji nad zadrževanjem njim že obljubljenega in po parlamentarnem sklepu odobrenega povišanja plač dovesti do tega, da si osvoje s pasivno resistenco ali s stavko, kar jima odrekata vlada in parlament. Vlada očividno sodi, da mora priti takemu sklepu železničarjev v okom s tem, če jih postavi pod vojno pravo.

Tako postopanje pa bi po zakonu nikakor ne bi bilo utemeljeno. Najprej brezpogojno izključuje § 3 brambnega zakona tako porabo v vojaško službo poklicanih železničarjev. Po tem zakonitem določilu se more porabljati oborožena sila izključno za brambo monarhije proti vnanjim sovražnikom ali za ohrano reda in varnosti v notranjosti; nikakor pa ne dovoljuje zakon, da se porabljajo za delo v železniškem obratu. Potemtakem ni nihče, niti cesar, opravičen, da pokliče železničarje za drug namen kakor za brambo proti vnanjim sovražnikom ali za podporo varnostnih policajev v notranjosti. Militariziranje železničarjev, da se jim onemogoči mezdni boj, bi bilo torej nedvomno drzno prekoračenje zakonito omejene zapovedne sile.

Na tem ničesar ne izpremeni niti dejstvo, da je vlada v § 44 brambnega zakona vtihotapila določbo, da se sme izvršiti delna pritegnitev rezerve ne le po nabornih letnikih, krajevnih okoliših in armadnih delih, ampak tudi »po posebni porabnosti«. Zakaj ker se more armada rabiti le za namene, imenovane v § 3 brambnega zakona, je dovoljena tudi delna pritegnitev rezerve in nadomestne rezerve le po porabnosti za te namene. Torej je očividno, da je le slaba vest zapeljala vlado, ko je pripravila odredbo, za katero je zakon ne opravičuje.

Zategadelj vprašamo ministra: Ali sta pripravljent takoj kot nezakonite preklicati in odpraviti vse odredbe, ki se pripravljajo za militariziranje železničarjev v slučaju mezdnega gibanja?

Tiskarska stavka v XVI. stoletju.

(Konec.)

Vajence, te male hudomušneže, ki so s svojim cenim delom nehote tako silno poslabšali pridobitne razmere pomočnikov, so izročili starši gospodarjem v popolno oblast; najprej so poskusili delati dalje. Nekatere so mojstri celo prisilili, da so ponoči opravljali pomočniško delo. Toda pomočniki so izborno pazili; opazovali so skozi okna in vrata in čim so opazili v tiskarni količkaj svetlobe, so neustrašeno vdrli. Ob taki priliki so naleteli tudi par stavkokazov, ki so jih navsezadnje naklestili s poleni. Nato je poskusil profos s svojimi stražarji posredovati; toda tiskarji so napravili tako z njimi kakor v Parizu študentje z nočnimi čuvaji: vse skupaj so pretepli prav pošteno; nekoč je prišlo celo do krvi. Sedaj ni bilo več v tiskarno ne vajencev ne stavkokazov. Zveste Fridoline so izključili naravno iz tiskarske bratovščine, kar je bilo takrat še hujša sramota nego je danes. Tako so stale nekaj tednov tiskarske preše nerabljene, pa tudi stavške omare in stavki so se zaprašili. Tiskarnarji so večkrat intervenirali pri starešini, višjem kronskem častniku, ki je sodil v imenu kralja Francije. Gospodarji niso spočetka hoteli ničesar slišati o izboljšanju hrane in otvoritvi tiskarn. Razglašali so pa stavko kot velikansko škodljivost za javnost in kot pogin lijonskega tiskarstva, ki je velikega pomena za vse kraljestvo francosko. Starešina se je zavzel za ta boj, ni pa vedel kako naj ga poravna.

V tem so jako vztrajni pomočniki prihajali v vedno večjo bedo. V bratovščinski blagajni ni bilo dovolj denarja, da bi utegnili vse dovolj podpirati. Prisiljeni so bili torej kot siromaki prositi »veliko miloščino« pri takozvanem mogočnem dobrodelnem lijonskem zavodu, ki so ga ustanovili ob hudi lakoti leta 1531, da je delil miloščino med mestne siromake. Ko je pa stavka trajala že štiri mesece, so tudi temu zavodu pošli pomočki, in upravitelj zavoda Jean Boulon je naznanil starešini, da ne more več prehranjevati tiskarskih žen in otrok, ker tiskarski pomočniki sploh ne marajo več delati. Dne 31. julija se je odločil starešina končno, da poseže odločno vmes. Pozval je k sebi zastopnike tiskarnarjev in tiskarskih pomočnikov pa je razsodil. Zapovedal je tiskarnarjem, da morajo dajati hrano pomočnikom kakršno so dajali pred petimi in šestimi leti. S tem je priznal, da se je pomočnikom res godila krivica in da so bile tožbe opravičene. Toda kot kraljev namestnik pa zopet ni mogel dopuščati, da bi se navadni meščani, delavci, javno puntali kakor so napravili tiskarski pomočniki. To vendar niso bili nikakršni kraljevi vojaki, ki edini smejo nositi bodalo in meč in se shajati v oborožene čete: po skupnem dogovoru puščati osebno delo, to se ne more strinjati z javnim mirom in redom, je grmel nad pomočniki starešina; posebno še, ker se je bilo bati, da bodo slabi zgled tiskarskih pomočnikov posnemali tudi delavci drugih strok. Če bi se take vstaje in upori množili, bi se to vršilo le v škodo splošnosti. Dasi je starešina priznal opravičenost pritožb tiskarskih pomočnikov vsaj deloma, je vendar ravnal neusmiljeno strogo z njimi. Prepovedal je sestanke več nego pet oseb. Prepovedal je se združevati in jim zapretil s hudimi kaznimi in izgonom. Prepovedal jim je nositi orožje in nasilnosti napram vajencem in stavkokazom, če je že bila stavka ali nie. Velel jim je, da tiskarnarji niso dolžni odpirati tiskarne, kadar to žele pomočniki; pravtako tudi niso smeli več resno braniti gospodarjem, da so najemali vajencev kolikor so hoteli.

Tako se je zdelo tiskarjem, da so kljub čudovito vztrajni stavki še prišli v slabše razmere. Gospodarji bi jim morali dajati res boljšo hrano; na pravoreku starešine se ni dalo ničesar spreminjati; toda ali je prišel ta veliki gospod kdaj pokušat juho? Sigurno je bilo le to, da so mojstri lahko ravnali tako zdaj kakor prej, dočim pomočniki niso imeli niti pravice več, da bi se smeli združevati. Vendar so še vedno poskušali rišajoč neizrečno slabo stanje svoje izprositi, da bi kralj razmere uredil pravično. Zagotavljali so ga, da so sami pravi umetniki in ne pa založniki knjig in razpečevalci ki po ves dan čepe v svojih trgovinah, se razgovarjajo in lenarijo, dočim se pomočniki mučijo ob omari in preši.

Nikakor torej ni XVI. stoletje razumelo nadlog tiskarskih pomočnikov; 34 let kesneje, še leta 1573 je prepovedal tedanji krali vsako združevanje, ki bi z njim skušali ustaviti delo. Gospodarji pa so se smeli združevati, bili so namreč bogati in ugledni ljudje. Organizacija je bila prej javna, a sedaj je nastala namesto nje tajna. Tako je bilo tudi pri vseh drugih obrtih. Pridobila si je misel složnosti veljavo med delavstvom, složnost, ki edina krepi, in ni se te misli dalo več odpraviti iz delavskih glav.

Odgovorni urednik Fran Bartl.
Izdaja in zalaga založba »Zarje«.
Tiska »Narodna Tiskarna« v Ljubljani.

Naznanilo!

Naznanjam slavnemu občinstvu, da sem prevzela 26. t. m. staro znano

gostilno pri Kankertu'

v Spodnji Siški št. 20

točila bodem samo pristna vina, cviček in Gadove peči in Štajerca, postregla bodem z gorkimi in mrzlimi jedili.

Za obilen obisk se priporoča.

Milka Knafelič-eva.

Priporočam svojo bogato zalogo

nagrobnih spomenikov

iz najraznovrstnejšega kamna. Zaloga se nahaja v moji delavnici in na dvorišču pokopališkega oskrbništva. Istotam so na razpolago tudi **cementni in kamniti nagrobni okvirji** lastnega izdelka. Naročila, bodisi iz **granita, sijenita, labradorja, kraškega in beljaškega marmorja** itd., jako točno in z nizkimi cenami. Preskrbujem tudi slike po najnižjih cenah.

Fr. Kunovar, kamnosek

LJUBLJANA, poleg Sv. Križa, novo pokopališče.

Kovaški pomočniki

kateri so zmožni tudi na primožu delati se sprejmejo v tovarni vozov

Peter Keršič, Sp. Siška pri Ljubljani.

Tobakarne oziroma prodajalne „Zarje“ v Trstu so:

Južni kolodvor.
Ficke, Kasel Silos pred vhodom v prosto luko.
Moze, ulica Miramar 1.
Beden, ulica Madonnina št. 2.
Gostilna Internazional, ulica Giovanni Boccacio št. 25
Lavrenčič, trg pred Kasarno (Piazza Caserma)
Pipan, ulica Ponte della Fabra.
Gramaticopulo, Piazza Barriera.
Bruna, ulica del Rivo.
Raitinger, Riva Grumola št. 20.
Hoeltl, trafika na državnem kolodvoru.
Bajc, ulica Geppa
Kovač Antonija prodajalna v Sv. Križu.
Muraro Matej, Via Sette Fontane 14.
Geržina, Rojan.
Benussi, Gretta.
Skladišče II. kons. zadrug na Belvedere.
Artuš, Belvedere 57.
Sekovar, Piazza Caserma.
Ronzel Goachino, Via S. Marco 26.
Wenc Neža, Via Broletto.
Segolin Rosa, Via Industria 16

Najnovejše! Najnovejše

Maksim Gorkij

„Mati“.

Cena K 4·—.

To pohvalno delo slavnega ruskega pisatelja je izšlo te dni. Dobiva se po vseh knjigarnah, kakor tudi v založbi „Zarje“ v Ljubljani, ki je knjigo založila in izdala.

Kavarna

Unione v Trstu

ulica Caserma in Torre Bianca

Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.

Biljardi.

Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.

Postrežba točna. — Napitnina je odpravljena.

Nervozni ste

utrujeni in onemogli, se hitro razburite kakor skoro vsi ljudje dandanes, ki morajo nositi težki križ življenja. Imamo pa proti tej bolezni izvrsten pomoček, in to je elektriciteta, ki se z najboljšim uspehom lahko rabi ob **oslabelosti živcev, glavobolu, pomanjkanju spanja, motenju prebave, črevesni malodelnosti kakor tudi pri revmatizmu, protinu in pri najrazličnejših ženskih boleznih.** Seznanite se torej z električnim zdravilnim načinom čimpreje!

Brezplačna knjiga!

Ravnokar je izšel najnovejši natis moderne elektroterapije ki na 64 straneh v sijajni opremi in s premnogimi slikami opremljena razlaga blagodejni učinek elektricitete. To knjigo dobi vsak bolnik

gratis in franko.

Za ženske posebna izdaja.

Ako nas obiščete Vam radi razkažemo naš zdravilni način.

Elektro-Vitalizer, zdravniški zavod

Budapešta VI., Andrassystrasse 27, Mezzanin 172.

Občno konsumno društvo

v Zagorju

(vpisana zadruga z omejenim poroštvom)

vabi svoje člane na drugi

izredni občni zbor

v zmislu § 47. zadružnih pravil

ki bo v nedeljo dne 3. novembra 1912 ob 2. popoldan v dvorani gospoda Rihard Mihelčiča.

Dnevni red:

Preosnova zadružnih pravil.

Vstop je dovoljen samo članom konsumnega društva.

Zagorje, dne 19. oktobra 1912.

Franc Klobčič
zapisnikar.

Nadzorništvo:
Ivan Wallend
predsednik.

‚SLAVIJA‘

VZAJEMNO ZAVAROVALNA BANKA V PRAGI, ki je največji slovanski zavarovalni zavod v Avstriji, se najtopleje priporoča ter vabi p. n. slovensko občinstvo, da sklepa zavarovalne pogodbe, posebno za življenje in proti požaru le pri njej. — BANKA ‚SLAVIJA‘ ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarifi za preskrbljenje za starost, za slučaj smrti roditeljev, za doto otrokom, so najcenejši. Ona razdeljuje ves čisti dobiček svojim članom. Življenske police banke „Slavije“ so neizpodbitne in nezapadljive. Gmotno podpira banka „Slavija“ narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrodelnim namenom in stremi za izboljšanjem in osamosvojitvijo narodnega gospodarstva. Ogromni rezervni fondi K 54 milijonov jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življenskega oddelka K 2,495·719. Kapitalij in škod pa je do sedaj izplačala K 109.356·861. — Vsa pojasnila daje ter cenike in razkazila razpošilja drage volje in poštnine prosto

GENERALNI ZASTOP „SLAVIJE“ VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.